

Demokratia- ja
ihmisoikeuskasvatus
varhaiskasvatuksesta
opettajankoulutukseen
Matti Rautiainen 4.3.2024

Mikä on
koulutuksemme
demokratiatilan
vahvin ”lenkki”?
Entä ”heikoin”?

Suomalaisen kouludemokratian vaiheet

(Lähde: Rautiainen, Hiljanen & Männistö (2022) Lupaus paremmasta. Demokratia ja koulu Suomessa)

VAIHE	AJANKOHTA	DEMOKRATIAN LUONNE
Kansakoulun 1. vaihe	1860-luku – 1917	Ei demokratiaa
Kansakoulun 2. vaihe	1917–1940-luvun alku	Valkoinen demokratia
Kansakoulun 3. vaihe	1940-luvun loppu, 1950- ja 1960-luvut	Vasemmistolaisen demokratian nousu
Peruskoulun 1. vaihe	1970-luku	Taistelu kouludemokratiasta
Peruskoulun 2. vaihe	1980- ja 1990-luvut	Kouludemokratian kuihtuminen
Peruskoulun 3. vaihe	2000-luku	Demokratian paluu ja uudelleen määrittely

Keskeiset havainnot: Perusopetus ja toisen asteen koulutus

- Edustuksellisuus painottuu
- Systemaattisuus puuttuu
- Sisällöt eivät syvene
- Vihamieliset asenteet vähemmistöjä kohtaan
- Vertaisryhmien vähäinen käyttö

Kiteymät tutkimukseen osallistujilta

Työpajavastaus seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisilta:

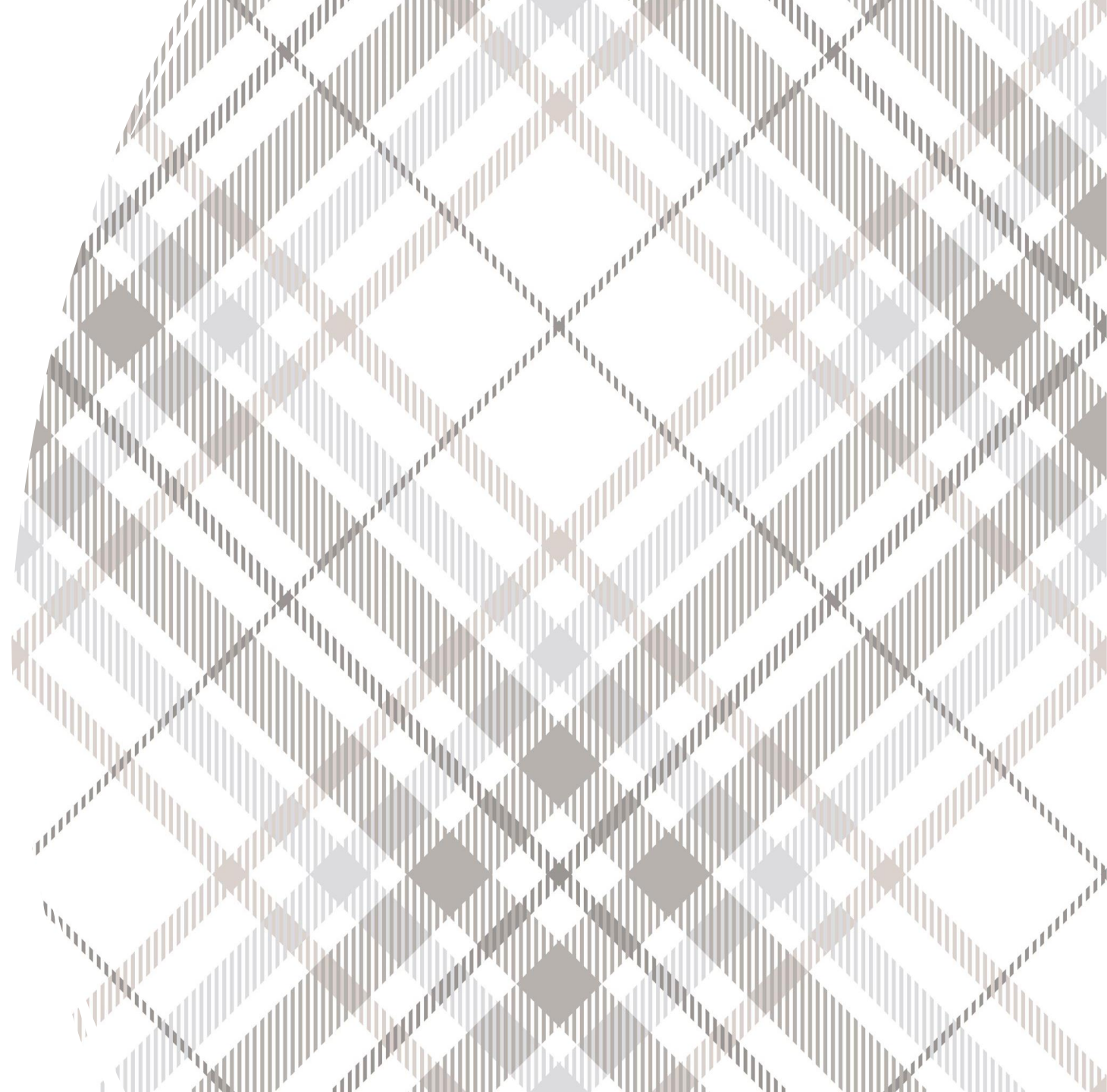
Nuoret haluaa vaikuttaa ja näkevät ongelman. Me [nuoret] yritetään ja halutaan auttaa, mutta meillä ei ole tarpeeksi valtaa vaikuttaa.

Työpajavastaus lukiolaisilta:

[Opetus ihmisoikeuksista ja ihmisten samanarvoisuudesta] pitäisi tehdä selkeäksi ja opettaa esimerkein. Opetus jaettu eri aineisiin, mutta ei käydä tarpeeksi syvällä asiassa, ei Suomen tasolla ja vähätellään opetettaessa aiheen vakavuutta.

Keskeiset havainnot: Opettajankoulutus

- Opettajankoulutusyksiköt eriytyvät (profiloituvat) toisistaan
 - Valmistuvilla opettajilla eri valmiudet
- Yliopistojen toimintakulttuurin muutos
 - Tulosvastuu
 - Johtajakeskeisyys
- Työn ennakoimattomuuden lisääntyminen
 - Kehittämistyön jatkumisen epävarmuus esimerkiksi eläköitymisten myötä (esimerkiksi kasvatusfilosofian professuurit määritelty toisille aloille)

Kiteymät tutkimukseen osallistujilta

Luokanopettajaksi opiskeleva haastattelussa:

[Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta] sivutaan joillakin kursseilla, toki vain vähänlaisesti, eikä siellä ole aikaa keskustella tai muuten syventää aihetta moniulotteiseksi.